

מבוא ל'משנה שלובה'

משנה עם רע"ב משולב, ללימוד המשנה ברציפות ובהירות

ב"ה שזיכני לקבוע זמן יום ללימוד המשנה, ולאחר שהתחלתי לערוך את 'חומש רש"י משולב' שהביא לי ולאחרים תועלת גדולה, התעוררתי לערוך את אותו שילוב על המשנה והרע"ב, וב"ה גם חיבור זה הביא תועלת רבה הן לאחרים והן לעצמי, וכמו ברש"י המשולב כך גם כאן, הלימוד במתכונת המשולבת הרבה יותר ברור ובהיר, רצוף ומהיר.

המשנה עם רע"ב משולב מיועד ללימוד בקיאותי / חזרה של המשנה והרע"ב.

אציין כאן בקצרה את כללי העריכה:

מיקום דברי הרע"ב שלא בסמיכות לתיבות דיבור המתחיל - כשדברי הרע"ב כוללים את המשך המשנה, אפילו שהדיבור המתחיל מקצר, בד"כ מיקמתי את דברי הרע"ב להלן בהמשך המשנה, איפה שהדברים יובנו יותר. לדוגמא פסחים פ"י מ"א ד"ה 'מארבע כוסות' - כנגד ד' לשונות כו', בחיבורי מיקמתי את הרע"ב אחר 'מארבע כוסות של יין'.

כשיש חשיבות להדגיש את מילות דיבור המתחיל של הרע"ב, למשל כדי להדגיש ולמקד על איזה מילות ד"ה הוא כתב את דבריו - הם הודגשו בלשון המשנה **בפונט מודגש** כזה.

לעיתים יש צורך לצטט את תיבות הד"ה של הרע"ב בתוך המשנה, במקרים אלה הד"ה נכתב בכתב רש"י מודגש כזה.

לעיתים קרובות רואים שהגירסא של הרע"ב שונה מהגירסא במשניות שלפנינו, אם כי שינויי לשון קלים. (לדוגמא - 'אינו יכול' במקום 'אין יכול' וכיו"ב). והיות וזה מצוי במקומות רבים, ואם אציין כל מקום כזה לא תושג מטרת החיבור של לימוד רצוף, לכן לא ציינתי שינויי לשון קלים. כאשר השינוי כן משמעותי, ע"פ רוב העתקתי את מילות הד"ה של הרע"ב, וכדי להדגיש את גירסת הרע"ב השונה מהמשנה שלפנינו נמתח קו כזה מתחת למילים של שינוי הגירסא, או בכתב מוטה כזה.

מילים כפולות - כשיש מילים ברע"ב שהם ממש מילות המשנה, ובגלל העריכה של הרע"ב בתוך המשנה הם הפכו למילים כפולות - הם הושמטו, לדוגמא - ביכורים פ"א מ"י 'ופליג רבי יוסי הגלילי ואמר אין מביאין בכורים מעבר הירדן', שזה ממש מילות המשנה, ולכן הם הושמטו מהרע"ב ששולב במשנה.

חלוקת דברי הרע"ב - כחלק ממטרת החיבור להקל על לימוד המשנה עם הרע"ב ברצף, פעמים רבות דברי הרע"ב חולקו לשני חלקים או יותר, כל חלק שולב במקומו המתאים בשילוב לשון המשנה.

הוספות - לעיתים נדירות אני מוסיף מילות קישור או ביאור מושגים וכדו' ברע"ב, הוספות אלה מופיעים (בסוגריים וכתב כזה), לדוגמא - שקלים פ"ב מ"ה - מותר הַמֵּת לְיִזְרְשֵׁנוּ (אס גכו) לַמֵּת, זֶה הַמִּזְבֵּחַ לְיִזְרְשֵׁנוּ וכו'.

כשיש דיבור ארוך ברע"ב, הוא לא שולב בתוך המשנה אלא נכתב בסוף הפסקה במשנה או בסוף המשנה.

כשיש על משנה אחת ביאורי רע"ב קצרים וארוכים, בד"כ הקצרים שולבו בתוך המשנה, והארוכים נכתבו בסוף הפסקה או סוף המשנה.

יש מקומות שגם דיבור קצר ברע"ב מיקמתי אותו בסוף הפסקה או המשנה, כיון שאם היה נכנס לתוך המשנה היה יוצר בלבול וקושי בהבנה.

שינוי הסדר - מטרת חיבור זה היא לסדר את דברי הרע"ב בצורה שריוץ הלומד בו, ולכן לעיתים יש שינוי בסדר הדברים. במקרים שהיה חשש ששינוי הסדר יפריע להבנה, לא שיניתי את הסדר.

[עוד בענין שינוי הסדר - כידוע דרכו של רש"י על הש"ס ע"פ רוב לבאר קודם את משמעות העניין, ובסוף את הביאור המילולי (ראה למשל ב"מ לג. ד"ה אחד פותח כיון), וכן דרכו של הרע"ב בביאור המשנה. בחיבור זה, בהתאם למתכונת ומבנה החיבור, לעיתים אני ממקם את הביאור המילולי במקומו ולא בסוף העניין, מלבד שינויים נוספים שיתכנו בסדר הדברים כאמור].

הכלל המנחה בעריכת הרע"ב הוא לא להוסיף שום מילה משלי, ולא למחוק שום מילה מביאור הרע"ב, מלבד המילים הכפולות המשתלבות.

בקשתי שטוחה בפני כלל הלומדים, שכל המוצא טעות או רעיון לשיפור נא יודיעני, וזכות הרבים תלויה בו.

ואני תפילה שכשם שאני נעזרתי מאוד במשנה עם הרע"ב המשולב, גם לומדים אחרים יוכלו ללמוד ולהגות במשנה עם ביאור הרע"ב עם יותר בהירות והספק.

המשנה והרע"ב ממאגר 'תורת אמת'

*

ניתן להשיג את הגליון במאגר העלונים הממוחשב של 'דרשו', וכן במייל -

2711526@GMAIL.COM

כמו"כ ניתן להשיג את הגליון 'חומש רש"י' משולב, בו משולבים פרשת השבוע והרש"י, ב'דרשו' (תחת הכותר 'חומש רש"י'), 'מערכת שְׁבֵתִי' בקול הלשון, ובמייל הנ"ל.

כל הזכויות שמורות. © ניתן להעתיק ולהפיץ ללא כוונת רווח.

משנה שלובה

המשניות הנלמדות השבוע (לפי הלוח היומי) עם רע"ב משולב

יא - יז ניסן, פסחים פ"ה מ"ה - פ"ז מ"ב

ראשון יא ניסן תשפ"ג

פסחים פרק ה

ה

הפסח נשחט בשלש בתות [בין שהצבור מרבים], בין שהצבור מעטים ויכולים ללן לשחט בבת אחת, מצוה לחלק לשלש פתות זו אחר זו, שנאמר ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל, (שמות יב) קהל ועדה וישראל הרי שלש פתות. נכנסה בת הראשונה, נתמלאת העזרה, נעלו דלתות העזרה. תקעו, הריעו ותקעו.

הכהנים עומדים שורות שורות, ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב. זיכי. כפות גדולות לקבל בהם הדם. שורה שבלה כסף כסף דהכי שפיר טפי, ושורה שבלה זהב זהב. לא היו מערבין. ולא היו לבזיכין שוליים רחבים היו מלמעלה ותחתיהם חדים, כדי שלא יוכלו לישוב על הקרקע, שמה ניחום הכהנים לישוב על הקרקע עד שיקבל דם אחר, מחמת שהם מרבים, וישפוחים ויקרש הדם. ולא יהיה ראוי לזרק:

ו

שחט ישראל אם ירצה, שהשחיטה כשרה בזר בכל הקרבנות וקבל הכהן הדם בבזר, שמקבלה ואילך מצות כהנה, נותנו לחברו שהרי כשורה הן עומדים וחברו לחברו הא קא משמע לן דברב עם הדרת מלה, ומקבל את המלא ומחזיר את הריקן. ומקבל את המלא. מיד הפותן, תחלה, ואחר כך מחזיר את הריקן. אבל אפסא, מחזיר את הריקן ברישא לא, דמכי מושיט ליה האי מיד בעי לקבולי, דאין מעבירין על המצות:

כהן הקרוב אצל המזבח זרקו זריקה אחת בבזר עצמו, ולא מתנה באצבע, שאין לך קרבן שטעון אצבע אלא חטאת לבדה דכתיב (ויקרא ד) באצבעו כנגד היסוד. ברוחות שבמזבח שהיסוד תחתיהן, וזרק לזקיפתו של מזבח והוא נפל ליסוד. ולפי שאין היסוד מקיף כל המזבח אלא את הצפון ואת המערב, ואוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת כמו שפרש במסכת מדות, לך הצרך לומר נגד היסוד:

שני יב ניסן

ז

יצתה בת ראשונה ונכנסה בת שניה. יצתה שניה, נכנסה שלישית. כמעשה הראשונה כך מעשה השניה והשלישית.

קראו את ההלל כל השלש פתות. אם גמרו שנו כשהיו מתחילים לשחט היו מתחילים לקרות, ואם רבו הפסחים ומשך זמן שחיתתן עד שגמרו ועדין רבים לשחט, חוזרים וקורין שניה, ואם שנו שלשו ואם קראו שניה ועדין לא גמרו שחיתת הפסחים של אותה הפת, חוזרין וקורין שלישית. וכן פת שניה ושלשית, אף על פי שלא שלשו מימיהם שהכהנים היו רבים וזרזין.

רבי יהודה אומר, מימיהם של פת שלישית לא הגיע לאהבתי כי ישמע ה' אפלו פעם ראשונה, מפני שעמה מעטין:

ח

כמעשהו בחל כך מעשהו בשבת, אלא שהכהנים מדיחים את העזרה מפני שהדמים מרבים היו מדיחין אותה בשבת. שאמת המים היתה מהלכת בעזרה, וכשהן רוצים להדיח פוקקים את נקב יציאתה והמים פושטים על כל גדותיה ומדיחין כל העזרה [שהעזרה רצפה של שיש היתה כלה]. ואחר כך פותחין הנקב והמים יוצאים שלא ברצון חכמים.

רבי יהודה אומר, כוס ה' ממלא מדם התערבות המטל על הרצפה. ואין הלכה כרבי יהודה, זרקו זריקה אחת על גבי המזבח, ולא הודו לו חכמים:

שלישי יג ניסן

ט

כיצד תולין ומפשיטי, אנקליות מסמרים שראשיהן כפופים למעלה של ברזל היו קבועים בכתלים ובעמודים שהיו קבועין בבית המטבחים בעזרה עמודים קטנים נקראים נגסים, שבהן תולין ומפשיטי.

וכל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט, מקלות דקים חלקים מפצלת קלפתו היו שם, ומניח על כתפו ועל כתף חברו, ותולה ומפשיט.

רבי אליעזר אומר, ארבעה עשר שחל להיות בשבת ואין יכול לטלטל המקלות, מניח ידו על כתף חברו ותולה אותו בגידי ארבעותיו בזרועו ויד חברו על כתפו, ותולה ומפשיט. ואין הלכה כרבי אליעזר, שמותר לטלטל אותן המקלות, דאין שבות במקדש:

י

קרעו והוציאו אמוריו החלבים הקרבים על גבי המזבח, נתנו במגיס בקערה. תרגום קערוותיו מגיסהי והקטירן על גבי המזבח. יצתה כת ראשונה וישבה לה בהר הבית קאמר, שאין יכולין להוליר פסחיהו, שנייה בחיל בין הסורג לחומת העזרה של נשים בתחלת עלית הבית, והשלישית במקומה עומדת. חשכה, יצאו וצלו את פסחיהן. שאין צלית הפסח דוקה את השבת:

רביע יז ניסן

פרק ו

א

אלו דברים בפסח דוחין את השבת פסח דוקה את השבת, דנאמר מועדו בפסח (במדבר ט) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו, ונאמר מועדו בתמיד (שם כח) תשמרו להקריב לי במועדו, מה מועדו האמור בתמיד דוקה את השבת, שנאמר (שם) על עולת התמיד, אף מועדו האמור בפסח דוקה את השבת, שחיתתו וזריקת דמו אי אפשר לעשותו בלילה, דכתיב (ויקרא ז) ביום צותו להקריב, ביום ולא בלילה ומחוי קרביו מחוי. קניוס, כמו אקלה ומתה פיה (משלי ל). מחוי קרביו דוקה את השבת, שלא יסריחו והקטר חלביו.

אבל צליתו והדחת קרביו אינן דוחין את השבת דאפשר משתחשה. הרבנות* והבאתו מחוץ לתחום, וחתוכת יבלתו, אין דוחין את השבת. רבי אליעזר אומר, דוחין. דסבר מכשירי מצוה דוחים את השבת, במסקת שבת:

הכפנתו. על כתפו להביאו דרך רשות הרבים לעזרה, אף על פי שאין בו אלא אסור שבות, שהחי נושא את עצמו, אין דוקה, דהנה ליה למעבדה מאתמול. וכן הבאתו מחוץ לתחום וחתוכת יבלתו של קרבן פסח להסיר מומו, אף על פי שאין בו אלא אסור שבות, שחוטכה בשניו או בידו, אין דוחים.

והא דתנן בשלהי ערובין חותכין יבלת במקדש, היא ביבשה דמפרך פרקא, ומתניתין דהכא בלחה. ואף על פי דקשחוטכה בשניו או בידו כלאחר יד הוא, אפלו הכי אסור בלחה, דהנה ליה למעבדה מאתמול:

ב

אמר רבי אליעזר, והלא דין הוא, מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת שחיטה שהיא. אסורה בחלין בשבת משום אסור מלאכה גמורה, אף על פי כן דוקה את השבת בפסח, אלו שהן משום שבות לא ידחו את השבת בתמיהה. אמר לו רבי יהושע, יום טוב יוכיח, שהתירו בו משום מלאכה, ואסור בו משום שבות.

יום טוב יוכיח. שהתירו בו שחיטה ובשול שהוא אב מלאכה, ומתירין להדיוט, ואסרו בו להביא דבר מחוץ לתחום ולאכלו, הואיל והיה אפשר לו מאתמול, ואף על גב דתחומים מדרבנן:

אמר לו רבי אליעזר, מה זה, יהושע, מה ראיה רשות למצוה אכילת הדיוט רשות היא, וצרה גבואה מצוה היא, ואם העמידו חכמים אסור שבות שלהן במקום רשות, יעמידוהו אף במקום מצוה. ורבי יהושע סבר כל שמחת יום טוב מצוה היא, ואפלו הכי אינה דוקה שבות.

השיב רבי עקיבא ואמר, הוצאה תוכית, שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת הוצאה תוכית שהיא מלוה. בטמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב הפסח, שאם לא יזה לא יעשה פסחו, ואפלו הכי אינו דוקה, דהכי קים ליה לרבי עקיבא דלא דחיא. והוצאה שבות היא, דמחזי קמא דמתקן גברא, אף אתה אל תתמה על אלו, שאף על פי שהן מצוה והן משום שבות, לא ידחו את השבת.

אמר לו רבי אליעזר, ועליה אני דן וגם על ההזאה אני חולק ואומר שתדחה ולא יעכבהו מפסח, מקל וחמר זה בעצמו, ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה, דוחה את השבת, הזאה שהיא משום שבות, אינו דין שדוחה את השבת.

אמר לו רבי עקיבא, או חלוף או אני אחליף את הדיו. דפשיטא ליה דהזאה מעכבא, וילפינן בקל וחמר מנה לשחיטה [שתעכב], מה אם הזאה שהיא משום שבות, אינה דוחה את השבת, שחיטה שהיא משום מלאכה, אינו דין שלא תדחה את השבת.

אמר לו רבי אליעזר, עקיבא, עקרת מה שכתוב בתורה, בין הערבים במועדו ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (במדבר ט), בין בחל בין בשבת. אמר לו, רבי, הבא לי מועד לאלו שהיא להם זמן קבוע במועד לשחיטה כמו שקבע לשחיטה, הלכה כיון שלא קבע להם זמן ומצי למעבד מאתמול, לא דחיא, והזאה נמי לאו מגופיה דפסח היא, ולא כתיב ביה במועדו. והלכה כרבי עקיבא.

כלל אמר רבי עקיבא, כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, אינה דוחה את השבת. שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב שבת, דוחה את השבת:

חמישי טו ניסן

ג

אימתי מביא חגיגה עמו עם הפסח בארבעה עשר בניסן, בזמן שהוא בא בחל, בטירה דאף על גב דפסח דחי שבת וטמאה, חגיגה לא דחיא שבת ובמעט שהיה פסח מעט לאכילת בני חבורה, ואוכלין החגיגה תחלה כדי שיהיה הפסח גמר שביעתו. ובזמן שהוא בא בשבת, במרבה שהיתה החבורה מעט ודי להן בפסח לבדו ובטמאה שרב צבור טמאין, אין מביאין עמו חגיגה. שחגיגת יום ארבעה עשר רשות היא ולא חובה:

ד

חגיגה היתה באה מן הצאן, מן הפקר, מן הפכשים ומן העזים, מן הזכרים ומן הנקבות מן הפקר. מה שאין כן בפסח, שאינו בא לא מן הבקר ולא מן הנקבות. ונאכלת לשני ימים ולילה אחד:

ששי טז ניסן

ה

הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת בארבעה עשר שחל להיות בשבת, וסבור קשם שמתר לשמו כר מתר שלא לשמו, חייב עליו חטאת שחלל שבת בשוגג. ושאר כל הזבחים ששחטן לשום פסח, אם אינן ראויין לפסח, כגון עגל או איל בן שתי שנים או נקבה, חייב עליו חטאת אם נתעלמה ממנו שבת או סבור שמתר לשחט זבחים אחרים לשם פסח בשבת, דהאי לאו טועה בדבר מצוה, דהכל יודעים שאין זה כשר לפסח.

ואם ראויין הן כגון שהן של שלמים ששחטו לשם פסח, דמתוך שהוא טרוד ובהול לשחט פסחו טעה בדבר זה ולא נזכר שהקדישו לזבח אחר, רבי אליעזר מחייב חטאת אף על פי שטעה בדבר מצוה, ורבי יהושע פוטר דקסבר טעה בדבר מצוה ועשה מצוה כל דהוא פטור מחיוב חטאת שבה, וזה עשה מצוה שהקריב קרבן, דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, ואף הנשחטים לשם פסח מקשיר להו רבי יהודה בפרק תמיד נשחט.

אמר רבי אליעזר, מה אם הפסח שהוא מתר לשמו שמתר לשחטו בשבת לשמו, כששנה את לשמו חייב שנה את שמו אוידית מיהא דחייב חטאת פדקתני לעיל, זבחים שהן אסורין לשמן, כששנה את שמן, אינו דין שיהא חייב.

אמר לו רבי יהושע, לא, אם אמרת בפסח, ששנהו לדבר אסור ששחטו לשם קרבנות אחרים שאסורים לשחטן בשבת, תאמר בזבחים, ששנן לדבר המתר ששחטו לשם דבר המתר לשחטו בשבת.

אמר לו רבי אליעזר, אמורי צבור יוכיחו קרבנות האמורים בצבור בשבת כגון תמידים ומוספים וכויו, שהן מתריין לשמן שמתרים לשחטו לשמו, והשוחט לשמן, חייב והשוחט שאר זבחים לשמן בשבת חייב.

אמר לו רבי יהושע, לא, אם אמרת באמורי צבור שיש להן קצבה שאינו רואה אחרים עסקין בשחיתותו, וכיון שנסחט התמיד יודע הוא שאין צריך לשחט עוד, הלכה אין זה טועה אלא שוגג, דלא היה לו לטעות בדבר, תאמר בפסח שאין לו קצבה דהכל צריך לקר, והרי הוא רואה אחרים הרבה עסקים בכך וטרוד הוא להתעסק במצוה, ואפלו שחט הוא פסח כבר ומצא זבח זה עומד בעזרה וקסבור שהוא פסח ושחטו לשם מי שהוא, טועה בדבר מצוה הוא. רבי מאיר אומר, אף השוחט בשבת זבחים אחרים כל ימות השנה לשם אמורי צבור, פטור. והלכה כרבי יהושע ואין הלכה כרבי מאיר:

ו

שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו, לערלין ולטמאין, חיב. לאוכליו ושלא לאוכליו, למנויו ושלא למנויו, למולין ולערלין, לטהורים ולטמאים, פטור דהא פסח כשר הוא, דאמרין פרק תמיד נשחט דהשוחט לפסולים ולקשרים לא פסל.

שחטו ונמצא בעל מום, חיב דשוגג הוא ולא אנוס, שהיה לו [לבקרו]. שחטו ונמצא טרפה בסתר, פטור. שחטו ונדע שמשבו הבעלים את ידם ממנו קדם שחיתה ונמנו על אחר, או שמתו או שנטמאו דעקשיו לא נתנה שבת לדחות אצלם, פטור, מפני ששחט ברשות. פטור. שאנוס הוא, דלא היה יודע שקר הוא ולא היה לו לבדק על כך:

שבת ז' ניסן

פרק ז

א

ביצד צולין את הפסח, מביאין שפוד של רמון ולא שאר עצים, דמפקי מיא והוה ליה בשל מבשל במים, ורמון לא מפיק מיא. ובשפוד של מתכת לא, כדלקמן, דחם מקצתו חם כלו ונצלה מחמת שפוד, ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי דבר אחר, תוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו, ונותן את פרעיו ואת בני מעיו לתוכו, דברי רבי יוסי הגלילי.

רבי עקיבא אומר, כמין בשול הוא זה שמתבשלין בני מעיו לתוכו כבתוך הקדרה, אלא תולין חוצה לו. תוחבו בשפוד למעלה מפיו של טלה. והלכה כרבי עקיבא:

ב

אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסקלא.

אמר רבי צדוק, מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, ואם אסקלה מנקבת היא כשרה, ואמר רבי צדוק וכו', והלכה כרבי צדוק מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו, צא וצלה לנו את הפסח על האסקלא.

נגע בחרסו של תנור, יקלף את מקומו יקלף. מן הפסח מקום הנוגע בתנור, שנצלה שם מחם חרס התנור ולא צלי אש הוא. נטף מרטבו על החרס וחרס עליו שחר שמן שנתחמם מן החרס ונגלע בפסח, יטל את מקומו ולא סגי בקליפה אלא בנטילה קעבי אצבע, דשמן נבלע בתוכו הרבה, ואותו שמן צלי מן החרס הוא.

נטף מרטבו על הסלת והסלת רותחת, דמצלי רטב מחמת סלת, והוא רטב שבתוך הסלת אסור למיכליה, דהוה ליה צלי מחמת דבר אחר, הלכה יקמץ את מקומו. וישרף אותו קמץ כשאר קדשים הפסולים: